

Småtræk fra Slavekrigen

i Nykøbing og på Mors 1848.

Af S. Ditlevsen, Elsted.

I "Historisk Årbog for Thisted Amt" for 1911 og 1912 har P. L. Hald, Thisted, og J. C. Jacobsen, Øsløs, skildret den såkaldte Slavekrig i Thisted og Omegn og i Hanherred, men da jeg synes, det også kan have sin Interesse at høre lidt om, hvorledes vore Naboer, Morsingboerne, beredte sig til at tage mod Fjenden, skal jeg her give en lille Skildring af Begivenhedernes Gang.

Min Kilde er Uhrmager Østergård, Nykjøbing, der foruden sit eget Bidrag efter Morsø Avis har optegnet, hvad Pastor Krarup, Vejerslev, og Hans Kr. Andersen, Houmøller, har skrevet derom, og som han velvilligst har stillet til min Rådighed. Ligeledes har P. L. Hald venligst overladt mig et Bidrag fra Krist. Haugård, Sejerslev.

Slavekrigen gik da heller ikke Nykjøbing forbi. En skøn Dag i Foråret 1848 udbredte der sig pludselig det Rygte, at Oprørerne havde sluppet Rendsborg Slaver ud af Fængslet og forsynet dem med Våben, og nu marcherede de mod Nord op i Jylland, og næste Dag vidste man, at de var kommen til Viborg. Naturligvis myrdede og plyndrede de, hvor de kom frem. Det vakte stor Bestyrtelse, og man forberedte sig af al Kraft til at tage imod dem og forsvare Øen. Smed Møller, "Æ Gluensmed", som han almindelig kaldtes, og flere andre smedede Dag og Nat Lanser og Spyd. Borgervæbningen samledes på Torvet, hvor Justitsråd Rummelhoff holdt en ildfuld Tale til den forsamlede Mængde og opfordrede dem indtrængende til at kæmpe tappert for at forsvare Øen og Byen. Borgervæbningen var dels bevæbnet med nogle vældige Geværer med Flintlås og dels med Spyd og Lanser. Slagter Jantzen, "den døde Slagter" en stor, kraftig Mand, mødte med Øksen på Skulderen og råbte: "Må a slå løs, Hr. Justitsråd", hvortil Justitsråden svarede: "Ja! ja! kære Jantzen, men ikke her". En Afdeling af Borgervæbningen, fulgt af en hel Del andre, drog så ned til Sallingsund for at hindre Fjenden i at komme over Sundet; thi nu måtte han jo være kommen til Skive. Da man imidlertid ikke kunde opdage nogen Fjende på den anden Side, blev en Trop af de modigste færget over Fjorden, og da man heller ikke der havde mærket til Slaverne, blev det besluttet at sende en Rytter ind i Landet for at undersøge Forholdene. Til at udføre dette farlige Hverv blev der udsøgt en ung Mand. Han kom da på en Hest og travede forsigtig hen ad Landevejen ad Skive til. Et Par Timer efter kom Hesten imidlertid tilbage uden Rytter. Forfærdelse stod malet i alles Ansigt, thi nu stod det klart, at han var stødt på Fjenden og enten falden eller taget til Fange. Manden var ganske rigtig falden, men ikke

for Fjendehånd. Sagen var nemlig den, at han var kommen til Barlum Kro, midtvejs mellem Sundet og Skive, uden at støde på nogen Fjende, så stod han naturligvis af i Kroen, dels for at spørge til Fjenden, og dels også for at få noget at styrke sig på oven på Spændingen og den lange Ridetur, og så gik det så uheldigt, at han fik for megen Styrkelse, så Hesten kastede ham af i Grøften og vendte tilbage til sit Hjem i Pinen.

I Spidsen for Borgervæbningen og hele Toget til Sallingsund red Kancelliråd Rummelhoff, der som Borgmester var Fyr og Flamme. Han satte Mod i de gæve Krigere ved stadig at gentage Admiral Nelsons berømte Ord: "Fædrelandet venter, at hver Mand gør sin Pligt". Til Sallingsund var store Skarer af Folk fra Ørding, Ljørslev, Vejerslev og flere andre Byer strømmet, medens Folk fra Vest- og Nordmors besatte Færgestederne ved Nees, Vildsund og Fæggesund. I Sillerslevøre stod en anden Skare, som Pastor Bagger holdt patriotiske Taler til fra Toppen af en Tørvestak. Men Hovedstyrken stod som sagt ved Sallingsund. Da Rummelhoff ikke anså sig for krigskyndig nok, overtog Toldforvalter Holstein Kommandoen med den senere Etatsråd Povl Knudsen som Næstkommanderende. Den sidste var til Hest og blev valgt til at besætte de farligste Poster. Man opkastede nu en Skanse ved Sundet, og da den udsendte Ungersvend efter en Tids Forløb endelig kom tilbage og svært betaget meldte, at Slaverne havde brændt Skive og rykkede mod Nord, besluttede de gode Krigsmænd at rykke Fjenden i Møde, og 2 a 300 Mand blev færgede til Salling medførende en Proklamation fra Holstein, der havde følgende Indhold til Trøst for de betrængte Sallingboere: "Hold tappert ud, vi kommer til Hjælp med 600 Mand". Da lyder pludselig Hornsignal, og den gule Postvogn kommer kørende; idet Kusken blæste i sit Horn. Postføreren, der samme Dag kom fra Viborg og Dagen før fra Randers, havde nok hørt, at Slaverne brændte i Kolding, men de var hverken i Midtjylland eller Salling. Åh! hvor det lettede. Glade vendte man tilbage til Mors, hvor Rummelhoff gratis uddelte en Tønne Brændevin, der bragte den patriotiske Stemning endnu højere, men tillige medførte den Fare, at de på Benene usikre Krigere kunde gøre hinanden Fortræd med de skarpladte Geværer. Derfor bød han, at alle Bøsserne skulde affyres, og denne Salve samt de begejstrede Hurraråb og Skrig hørtes helt til Nykjøbing og Højris. Dette bragte Forventningen på det højeste, thi da Kvinderne i Nykjøbing fra Frueled, hvor de havde forsamlet sig og med Spænding ventede på deres kæres Hjemkomst, hørte Skydningen og Råbene, udbrød de i vilde Skrig og flygtede tilbage til Byen med det Råb: "Nu går det på Livet løs". Forvalter

Preus fra Højris svang sig i Sadlen, medtog Gårdens Dokumenter og lod stå ad Glomstrup til, men på Vejen fik han Budskab om, at Fjenden var i Færd med at gå over Neessund, og resolut rider han mod Nord, men da han i Vester Jølby møder den gamle Pastor Roed og af denne hører, at Fjenden står ved Vildsund, udbryder han med hellig Resignation: ”Ja! så sætter jeg alt i Guds Hånd”, hvortil den gamle Roed tørt bemærkede: ”Det skulde De have gjort fra Begyndelsen af”. Næste Dag kom der mere Ro i Sindene, men i 2 a 3 Uger blev Folk ved at være opskræmmede af vilde Rygter. Man smedede Spyd, og en gammel Officer, Lehmann, ekserserede med Folkene på Smedebjergene i Vils og lærte dem at fægte med udrettede Leer på en lang Stang. Først efter Slaget ved Bov kom der Ro over Folk igen; men mange morsomme Historier hører man endnu fra de Dage og ikke mindst fra Natten efter den store Dag ved Sallingsund, som f.eks. om Degnen, der havde gemt sig i Bagerovnen og rædselsfuldt råbte: ”Pardon! Hr. Slave”, da en kendt Gårdmand fra Vejerslev, der kunde lidt Tysk, morede sig med at tiltale ham på dette Sprog uden for Ovnens for at kyse den stakkels Mand.

Det var den 31. Marts, fortæller Houmøller, jeg sad i Outrup Skole, da Ilbudet kom til Lærer Ovesen: ”Børn”, sagde han, ”vi må slutte med Skolen, i har fri, Stimænd overfalder vort dyrebare Fædreland, røver og myrder, gå stille hjem, Gud stå os alle bi”. Det var med en underlig ukendt Følelse, at jeg gik ud af Skolen og hjemad. Min Vej faldt forbi Kirken, hvis Klokke svingede frem og tilbage med en dyb alvorlig Klang som til Begravelse. Jeg mødte min Fader og Per Kræn, der kørte med en Del Mænd, der skulde til Sallingsund for at kæmpe mod Fjenden. Det var nogle underlige Våben, de havde. Gamle Høleer var lavede om til Lanser og Hugge- og Stikkevåben, en Mand havde et virkeligt Spyd, en anden en gl. Muskedonner.

Da jeg kom ind i Stuen, sad Moder og mine 2 ældste Søstre ved Bordenden og læste i ”Chr. Schrivers Sjæleskat”. Vi var ikke sikre på at se vor Fader mere, og hvad skulde der blive af os alle, når Røverne nåede vort Hjem? Moder og mine Søstre sang da ”Vor Gud han er så fast en Borg”, og så gik hver rolig og stille til sin Gerning. I Damsgårds Smedie stod Søren Smed og Medhjælpere og svang Hammeren, så det lyste og klang langt ud, når Slagene faldt på de rødglødende gamle Leer, som var bragt fra Byen for at omdannes til farlige Krigsvåben på omtrent en Alens Længde. Andre havde travlt med at lave Skafter dertil på 3 Alens Længde, så det blev jo et farligt langt Våben, som man mente, man nok kunde holde Fjenden 3 Skridt fra Livet med. Våbensmeden og hans Medhjælpere havde så travlt, at der næppe kunde blive Tid til at spise og drikke eller til andet Arbejde. Studerøgteren fra Damsgård sagde, at det var på Tide, han kom over til sine Stude, men Breinholt

svarede: ”Fanden med Studene, for det hele skal jo brændes i Nat, men det værste af alt er med vor Mor, hvor skal vi hen med hende, mon det ikke var bedst, hun kom op i Kirken?” Tømmermanden Kr. Vestergård i Outrup, som havde været med i Frankrig, da vore Tropper var sendt dertil, fik sit alenlange Huggejern på en lang Stang, og da han endvidere havde en gammel Pistol med Flintelås, var han en af de bedst udrustede af alle Outrup Stridsmænd. Da han havde hørt Budskabet om Slaverne, råbte han til sin Kone: ”Ann Mari! gi mæ en ræn Skjovt, å smør en Stabel Melmader, fo no æ dær en Hund løs, men to de ær et føst Gång, te a hår mødt sånt no Dævvvelskram, å a ska val si å gi dem djær Bekomst”. Djærvere Kriger end denne 65-årige Stridsmand fandtes næppe på Mors. Ud på Natten vendte så Ledingsfolkene syngende og larmende tilbage fra Krigerfærden. I Sallingsund havde de smagt lidt rigeligt på Indholdet af Rummelhoffs Tønde.

”Jeg glemmer aldrig den Dag, jeg husker den endnu så tydelig, som om det var foregået i Går”, fortæller Kresten Haugård fra Skyum. Mit Hjem var på Mors, i Sejerslev, hvor min Fader var Præstegårdsforpagter. Den nævnte Dag bragte Rygtet om Rendsborg Slaver Hundreder af Mennesker sammen ved Sejerslev Kirke, fra hvilken man spændt ventede at se Tegn på Fjendens Nærhed. På den klare Forårsdag hørte man ude i Byen den klingre Lyd af Hammerslagene på Smedens Ambolt; thi her var der travlt; her lavedes alle mulige Slags Hugge- og Stikkevåben, fæstede til Lægter og lignende, hvormed de voksne Mænd bevæbnedes. En Skare Mænd tog Stilling ved Fjorden, hvorfra man ventede Fjendens Ankomst.

Man anså det nemlig for sandsynligst, at Fjenden skulde komme Øst fra pr. Båd og sejle ind gennem Fæggesund og så formodentlig gøre Landgang, men hvor det vilde ske, var man imidlertid ikke klar over. Hovedstyrken, der stod ved Kirkegården, anførtes af Præsten, der væbnet med en Kikkert iagttog Horizonten og meddelte sine lagttagelser til de mange Tilskuere. Længere Nord på var der rejst en Baun, til hvilken Meddelerens Fader havde bragt nogle Knipper Halm, og hvor han tilligemed nogle andre holdt skarpt Udkig. Da ser man et Par Fiskerbåde komme sejlene, og det kunde naturligvis ikke være andet end den frygtede Fjende. Baunen bliver tændt, og den ventende Skare ved Kirkegården hørte da Præsten sige efter at have set i Kikkerten: ”Min Sæl og min Salighed har vi dem i Sundet”. Et Forfærdelsens Skrig undslap den ængstede Skare, og man tog nu fat på de sidste Forholdsregler. Meddeleren, der dengang var 7 a 8 År, blev tilligemed sin Moder og Søkende puttet ned i en Kartoffelkule, som var bleven forsynet med Tag og godt skjult, og Børnene fik et bestemt Pålæg om at holde sig tavse. De, som en Tid havde set på Forberedelserne som en Spøg, fordi de ikke rigtig troede på Rygtets Pålidelighed, det var vist ikke ret mange, begyndte nu at se alvorlig ud. Blandt dem var en Daglejer, som arbejdede hos Meddelerens Fader.

En kæmpestor og kæmpestærk Karl var han, og han tog Efterretningen om Slaverne med et stort Grin, hvorover hans Madmoder blev ærgerlig, da hun syntes, det var for alvorligt at spøge med, og at det næsten var upassende at tage det med den Ro, som han tog det med. Imidlertid fik han noget at spise, og da han var færdig, gik han op til Kirkegården og

blev der væbnet med en vældig Kniv og en stærk Lanse. Imidlertid var Bådene komne nær til Land, og da Fiskerne, som sad i dem, bemærkede den store Styrke inde på Strandbredden, råbte, at de var fredelige Folk, undlod det ikke at virke beroligende. Kort efter kom en Stafet og fortalte, at det hele var blind Alarm, Familien i Kartoffelkulen slap ud, og Sindene kom atter i Ligevægt.

(Historisk Årbog for Thisted amt 1914, side 43-49)